



25-09-2023

UKA2023/15b

Jens Napätók', Naleraq

Åbningsdebat på baggrund af åbningstale af Formanden for Naalakkersuisut

(Formand for Naalakkersuisut)

Naleraq har følgende bemærkninger til åbningstale af Formanden for Naalakkersuisut i forbindelse med efterårssamlingen 2023.

Kære borgere i landet, vi har brug for alle borgere uden undtagelse i vores langstrakte kyst, alle folk skal have en følelse af, at de har muligheder, alle folk skal have en følelse af at have en erhverv, alle folk skal lettere kunne komme til lægen, alle folk skal have mulighed for at kunne uddanne sig og kunne udvikle sig. Alle ved, at Naleraq finder det vigtigt, at folk skal kunne udvikle sig på baggrund af hvor de bor, og på baggrund af dette vil vi arbejde videre med det som det landsdækkende møde har udstukket af mål, vi vil arbejde for forbedring af folks vilkår.

Som bekendt har Naleraq siden sin start fundet sine mål vigtige og som bekendt bunder vores værdier meget i landets befolkning, vi finder det meget vigtigt, at arbejdet med statsdannelsen påbegyndes - ikke bare med ord – vi vil fremkomme med forslag, og befolkningen skal inddrages og der skal tages udgangspunkt i dem, hvilke vi hele tiden vil tydeliggøre.

Naleraq finder det også meget vigtigt at det grønlandske sprog, ikke bare med ord, har første prioritet, hvorfor det er vigtigt at sproget bliver udgangspunktet. Derfor udstikker vi hele tiden retningslinier og laver alvorlige formaninger om, at der snarest arbejdes for virkeliggørelsen og implementeringen.

Vi tager det hele tiden op, at de hjemmehørende skal beskyttes identitetsmæssigt af loven, først ville man ikke forstå os, nu er man begyndt at finde ud af hvad vi mener og man kan se, at det er vigtigt at lovgive om vores identitet, hvis vi skal beskytte befolkningen og deres rettigheder. Man er ved at forstå, at befolkningen lovmæssigt ikke er danskere, jeg gentager lovmæssigt, vores identitet er dansk, da vi er påtvunget den danske statsborgerskab.

Det er på tide, at vi påbegynder og realiserer, at servicere befolkningen med og på baggrund af vores faglærte i landet. Vi kan godt og det er på tide, at udnytte vores faglærte resurser, vi skal væk fra snak, vi skal påbegynde arbejdet med at realisere dette, mener Naleraq.



Vi savner de små vigtige overskrifter som er meget vigtige for befolkning i formandens tale, overskrifter som i grunden skal være forbedringer for befolkningen, og endvidere savner Naleraq gode budskaber om planlagte fremtidsvisioner om hvad man skal gøre.

Man kan bemærke, at formandens tale lyder godt, fordi han er veltalende og indeholder mange fine holdninger, men samlet set indeholder talen desværre ikke mål og forandringer i de fine politiske holdninger som skal realiseres, men handler om administrative undersøgelser som kommer til at gælde ved udgangen af denne valgperiode, og dette ærgrer Naleraq over selvfølgelig. Vi ærgrer over, at talen ikke indeholder flere løsninger for befolkningen.

Vi har, som opposition, lavet meget larm for at man skal ændre forvaltningen til at være mere åben, sammen med formanden for Naalakkersuisut, hans fæller, de såkaldte samarbejdspartnere, hans partifæller, og vi savner løsninger til det vi dengang lavede larm omkring, men vi håber at dette ikke bare skal tages som kritik, da dette har baggrund i virkeligheden, og vi håber, at løsninger skal påbegyndes i løbet af valgperioden og før perioden slutter.

Siumut kom i koalitionen i utide, og var i begyndelsen af valgperioden i opposition med masser af råb om løsninger og var meget hård, nu kommer de ikke med løsninger og er i samme båd med sikkurs med de mange undersøgelser.

Hvad nytte har vores lands fisk, er disse til nytte for befolkningen? Man sagde ellers at formålet skal gavne fiskerne, men man har ikke interesse i at køre med udgangspunkt i fiskerne, og man udskyder dette, selvom befolkningen vil fiske så laver man restriktioner.

Vi fremsatte forslag om, at 90% af officererne skal være grønlandere, bekendtgørelsen var færdiggjort, lå på bordet og var parat til fremlæggelsen, men for at overgå os fremsatte den nuværende formand for Siumut forslag fra Siumut, om at ordningen hurtigst muligt skal strammes og løses med 100% for ikke at forhale forslaget, men det ser ud til at den er lagt i skuffen og man har ikke udsigt til at nå målet, vi ærgrer os over forhalingen. Er det kun en fin politisk holdning fra Siumuts side, at vores mål med at officererne skal være hjemmehørende grønlandere ved at vildlede andre? Eller er I ligesom os seriøse med forslaget? Hvis I er seriøse, skal I stoppe med forhalingen og vi skal løse dette, da vi har grønlandere nok med egenskaber. Vi skal hurtigst muligt løse vilkårene til de bedre for de grønlandske officerer i samfundsejede Royal Greenlands trawlere og andre trawlere, vi skal løse dette ved hjælp af bekendtgørelser.

Vi skal lave løsninger for vores lands fiskekvoter, så disse bliver til bedre nytte for befolkningen, men hvem tjener penge nu på fiskene, befolkningen skal tjene penge på fiskeriet, væk med de fine politiske holdninger, lad os lave løsninger til nytte for befolkningen.

Før i tiden tjente befolkningen på fiskeriet, nu er de administrative folk og fremmede, der tjener penge, befolkningen skal begynde at tjene penge på fiskeriet, vi er alt for dårlige.



Hvad nytte og for hvem er minedrift? Hvem tjener penge på råstofferne? Befolkningen har overhovedet ingen nytte af disse, landskassen har overhovedet ingen nytte af disse, hvorfor giver vi råstofferne til udelændinge for at de kan tjene penge? Vi skal komme politisk til fornuft, vi skal lave løsninger der kommer befolkningen til gode, vi er råstofmæssigt rige, de siger, at råstofferne er værdiløse og når de får råstofferne ud af landet, bliver de forarbejdet og de kan sælge disse med god fortjeneste, ja vi skal komme til fornuft. Dette kan ses 2 steder, nemlig Nalunaq Guld i Sydgrønland, disse har i mange år transporteret den værdifulde guld ud af landet, og når de skal betale skat, meddeler de, at de går konkurs. Ved rubinminen syd for Nuuk ved Qeqertarsuatsiaat, udskiber man meget rubin, man forarbejder rubinerne og sælger dem dyrt, trods dette lukker man minen og forlader den, Grønland har ikke haft nytte af minen, det eneste bevis er et hul i fjeldet som er blevet en sø og arbejdernes indkvartering. Aftalen mellem Naalakkarsuisut, Kommuneqarfik Sermersooq og selskabet har ikke haft nytte for landet, selv goder som befolkningen i Qeqertarsuatsiaat skulle have, vil mineselskabet ikke betale.

Ligeledes har Naalakkarsuisut givet koncession til udvindelse ved Moriusaq til Dundas Titanium A/S ved, mineselskabet har fået en udnyttelsestilladelse for et område på 64 kvadratkilometer, de kan udvinde mineralet i 30 år. Man indsamler materialet på stranden, lossere det i pramme og udskiber det. Det er en nem måde at udvinde materialet, grønlandere kan ellers udføre det, hvorfor kan landets befolkning ikke udvinde det og få fortjeneste af det?

Det næste skridt i minedriften er, at de fastboende uden begrænsning skal kunne lave smykker, hvorfor forhaler man dette med løfter, det er på tide, at lave løsninger til gavn for befolkningen.

Det undrer mig, at formanden for Naalakkarsuisoq ikke kommer nærmere ind på turismen, det siges ellers at erhvervet skal være en af de vigtigste søjler.

Talen er indholdsrig når folk skal være lykkeligere, hvem tænker man på, befolkningen er ikke prioriteret, udenlandske turistoperatører har gode kår, de køber ovenikøbet store hoteller næsten gratis, de hjemmehørende får ingen mulighed, hvad sker der? Hjemmehørende har mindre muligheder i forhold til udenlandsk turistoperatører, de bliver ovenikøbet fortrængt.

De store krydstogtskibe anløber med dårlig planlægning, de køber ind i butikker og køber næsten alt af de allerede begrænsede varer, hvor befolkningen ikke får noget til overs, de anløbne byer skal planlægge bedre, vi kender deres anløbsdage og hvad de ønsker at købe, der skal planlægges indkøb til disse, så butikker får fortjeneste og man kommer ikke ud for, at befolkningen kommer til at mangle varer.

Man tænker ikke på at skibene kan forulykke, skibe og store skibe sejler rundt ved vores kyster på seightseeing, skibe sejler ind i fjordene uden at have interesse i at lokalbefolkningen samler vinterforråd.



Uden at vente på at ulykker skal ske, har Naleraq kommet med løsninger, Emanuel Nûko har i forrige valgperiode kommet med et forslag om at man skal holde mere øje med skibene, senere har jeg fra Naleraq kommet med forslag om at skibene ikke må sejle ind i fjorde hvor man har fangst, især hvor der findes hvid- og narhvaler, dette blev støttet af Inarsisartut. Naalakkersuisut I skal hurtigst muligt implementere vores forslag så disse kommer befolkningen til gode og lav koordineret tilpasning. Vi håber i Naleraq, at man hurtigt implementerer vores forslag, så man hurtig kan ordne disse før de nye Naalakkersuisut bliver udpeget. Det er problematisk med de mange skiftende Naalakkersuisut, at disse ikke når at løse disse før de går af, det bliver oftere, at Naalakkersuisut trækker sig tilbage uden at lave arbejdet færdigt.

Formanden for Naalakkersuisut taler om løsning af affaldshåndtering i en linie, dette er højst mærkeligt, dette viser meget lidt kendskab til virkeligheden. Nogle bygder i Avannaa har masser af affald, natrenovation bliver lagt ved vejkanten inde i bygden, bygder er i den situation, at de må leve med affaldslugt. Den politiske mål om at have lid til at lave 2 forbrændingsanlæg i den vidtstrakte kyst, skal løses mere realistisk ved at Naalakkersuisut deltager mere. I skal lade være med at sige, at det er kommunernes ansvar, så tag dog ansvar og vær med til at løfte opgaven. Naalakkersuisut, man sætter folks sundhed i fare. At I sætter lid til kun to forbrændingsanlæg, finder vi det meget mærkeligt i Naleraq og vi kan slet ikke acceptere det.

Bygderne og yderdistrikterne er i meget vanskelig position indhandlingsmæssigt og med hensyn til havneanlæg. Når talen indeholder det gode liv, er det mærkværdig, at man ikke sætter fokus på bygdebefolkningens kår, hvor der er masser af rigdom i havet. Før i tiden havde man fabrikker i bygder, nu er disse begrænset til at være indhandlingssteder med periodevis indhandling i hele kysten. Hvad er det vi gør, hvorfor forhindrer man bygdebefolkningen i at tjene penge, forholdene bliver mere og mere mærkværdige, selvom man har det gode liv som formål, man forhindrer folk mange steder at tjene penge.

Der skal ske tilpasning for bygder ved Maniitsoq, ved Uummannaq, ved Upernavik, i Qeqqa, Sydgrønland og Østkysten. Man har endnu ikke lavet løsning for de offentligt ejet indhandlingssted som er lukket i Kangersuatsiaq og som vi har lavet forslag til. Det er mærkeligt, at indhandlerne som sejler til andre steder for at indhandle er nødt til at smide deres fisk, fordi fabrikken er lukket, man kan ikke sige andet end at man gør nar af befolkningen.

Efter Tsunamien i Nuugaatsiaq blev alle borgere i Nuugaatsiaq lovet nye huse i alles påhør. Der er stadig folk som fortæller, at de stadig ikke har fået en bolig, selvom disse blev bedt om at skrive under på at de får en bolig. Folk som gennemlever en svær tid, har det hårdt, man kan ikke love folk i alles påhør og lyve overfor dem. Det kan siges, at de har afgivet løfter som de ikke kan indfri, det kan siges, at man har løjet overfor folk i deres svære tid, dette skal ordnes politisk. Naleraq opfordrer på det kraftigste og kræver, at Naalakkersuisut hurtigst muligt arbejder for at ordne det de har lovet under folks svære tid. Dette vil vi også skriftligt sende til Naalakkersuisut.



Varepriserne i bygder og yderdistrikter er steget uhyggeligt meget, fangstdyrene er kvoteret overdrevent.

Man har lavet ordninger, der får folk til at købe deres mad i butikkerne, man kører videre med ordninger som ikke tager udgangspunkt i folk, vareforsyningen er ikke alene dyrt, men varemanglen er også uhyggelig. Den meget dårlige vareforsyning i kysten som bliver kørt uden nogens interesse, viser, at der er noget ruskende galt, da der kortvarigt var varemangel i Nuuk ved RAL's fejl, havde folk det meget hårdt og folk følte, at det var ubehageligt at mangle noget, selvom dette var dagligdags vilkår ude i kysten. Vi har sendt et åbent brev til Naalakkersuisut for at det skal handle, men vi har endnu ikke fået et svar – hvis man skal holde tale om at arbejde for det gode liv, skal de være bedre til at lytte til os uden deres fine politiske holdninger.

Man skal politisk sætte fokus på faderløse i vores land som er blevet svigtet i mange år og som man nu skal bearbejde, man skal ikke kun tænke på dem, der har danske fædre, der findes også folk med grønlandske fædre som er opvokset uden deres fædre, Naleraq mener, at man skal medtage disse i arbejdet.

Døgninstitutioner er blevet pengemaskiner som sætter selv kommunernes økonomi under pres, vi skal væk fra denne ordening og nytænke en reform, der findes mange familier, der klarer sig godt, vi skal udnytte vores resurser, så vi laver ordninger hvor børn ikke bliver adskilt fra deres forældre, familie og bopladsfæller, der er mange børn, forældre der lever under hårde kår og som har fået sår, som vi i bedste mening prøvede på og hjælpe. Kan I selv forestille jer hvor hårdt det vil være at få sit barn fjernet, vi skal være dygtigere.

Genindfør specialundervisning på folkeskolen for børn med udfordringer, de giver ikke bare problemer for lærerne, men skader også andre børns læring, vi skal ikke se gennem fingre med det, genindfør specialklasser, støt børn med behov, man skal sætte fokus på dem uden tomme ord. Jeg håber, at børn som giver udfordringer til lærerne og andre børn vil blive støttet mere og Naalakkersuisut skal handle og ikke bare lave planlægning.

De dygtigere elever venter tålmodigt på, at de andre elever bliver færdige med deres opgaver, genindfør særundervisning for dygtige elever. Vi kan se, at disse børns læring bliver bremset af at vi alle skal være lige, giv mulighed for dem, der har evner.

Man vil politisk fortsætte med at ofre faglært arbejdskraft. Talen indeholder ikke løsninger for faglært arbejdere. Den indeholder ikke løsninger på faglært arbejderes boliger. Der bliver ikke nævnt om bedre forhold, det er fin politisk holdning om bedre kår i det gode liv, lad os i samarbejde lave reformer der gavner arbejderklassen.

For hvem gavner de store selskaber, de store selskaber i vores land ligger al for centrale, de befinder sig ikke i menneskets kår, men kører med økonomi i centrum, derfor skader det gode liv, man skal



arbejde for at bringe befolkningen i centrum. Det er for meget med store selskaber, for hvem gavner disse og baner disse for det gode liv?

Det står skidt til med kommunikation i yderdistrikterne, efter opdateringen på østkysten blev hastigheden hurtigere i nogle få dage, men nu kan man sige, at den er blevet forringet, de modtager kun forbrugernes indbetaling, man giver ikke engang erstatning for dårlige forbindelser.

Nordpå udsætter man hele tiden arbejdet med at ordne udstyret, netværket bliver helt utroligt hele tiden dårligt, slukker hele tiden, forbrugere får ikke erstatning – hvad sker der, man kan ikke hele tiden misbruge befolkningen bare fordi de ikke siger noget, der skal laves løsninger. Hvis man skulle give point for udvikling af den besværlige kommunikation, vil den få nul point.

Man vender det blinde øje for de dårlige serviceringer af de svage i samfundet, ligesom hvis de kvikke børn som er ordblinde, får hjælp, ville de have gavn af hjælpen, desværre kan man ikke hjælpe mange i vores land, hvorfor de bliver sendt til Danmark, Naalakkersuisut har ellers sagt at der er undersøgelse i gang, men har aldrig meldt tilbage om denne.

Folk med dårlig hofte og knæ

Vi kan slet ikke acceptere den store venteliste ude på kysten. Vi får meldinger om at folk med smerter først får medicin som forsøgskaniner og bagefter får morfin.

Vi har anstrengt os for at nedsætte ventelisten så de mange mennesker med smerter ude på kysten og som får nedsat arbejdsevne, kan blive raske, så de kan få livet tilbage uden smerter, derfor har vi ellers opnået at man hurtigt kan nedsætte ventelisten ved finanslovsforhandlinger, desværre bliver antallet af disse ikke nedbragt, vi kan slet ikke acceptere at folk ude på kysten fortsat skal lide af smerter.

Naleraq kan slet ikke acceptere, at bevillingen ikke bliver brugt, Naalakkersuisoq og dermed også koalitionen skal ikke vende det blinde øje for de smertelidende folk, og dette skal stoppes, Naleraq kan slet ikke acceptere svigt selvom der ligger en bevilling.

Det siges, at det aldrig har gået så godt for landet, trods det, er levevilkårene i yderdistrikterne meget vanskelige, man mærker ikke meget til økonomisk tilskud fra centralt hold, derved er der mange bygder som ikke involveres i udviklingen, selv er der bygder som endnu ikke har taphuse,

som ikke har rindende vand, selvom der er vand i nærheden. Jeg har stillet §37-spørgsmål til Naalakkersuisut om de har planer til løsning og udvikling, hvor disse bare har spurgt Nukissiorfiit som svarer at det ikke har større planer. Vi vil i denne forbindelse opfordre Naalakkersuisut om at lave handleplan for bygder med disse forhold, man kan ikke vende det blinde øje til forhold som disse.



Naleraq

Formanden for Naalakkersuisoq kommer med fine politiske holdninger om at man har til mål at få det gode liv, hvem snakker han om. I Naajaat, Nutaarmiut og bopladser ved Qaanaaq har man end ikke en butik. Mange steder har man ikke vand, selvom vandet ikke kan undværes i det gode liv, vand er meget vigtigt for sundheden, for eksempel er der ingen vand i Naajaat, de har i mange år ønsket at dette blev ordnet, man overhører dem og siger, at man undersøger det. Man skal stoppe med at foregive at man laver undersøgelser, men ved prioritering kan disse prioriteres.

Det er blevet meget dyrere at leve i Grønland, der er stor inflation, det er uhyggeligt med prisstigninger på varer, på den anden side får de store selskaber, banker og virksomheder uhyggelige overskud i millionklassen, - hvad sker der, disse er hvad Naleraq har lidt at sige, selvom vi endnu har meget at sige.